

MENON-RAPPORT

Eksport fra norske regioner

– et regionalt perspektiv på norsk eksportvirksomhet

MENON-PUBLIKASJON NR. 9/2015
Mars 2015

av Christian Svane Mellbye, Ida Bentdal Amble og Sveinung Fjose

Innhold

1.	Sammendrag og konklusjon.....	2
2.	Norge er i stor grad avheng av etterspørsel fra verdensøkonomien	3
2.1.	Halve Norges eksport er råolje og naturgass, mens varer og tjenester ellers står bak omkring 25 % hver.	
2.2.	Tjenester fra Fastlands-Norge øker mest i eksportverdi	4
3.	Det er et fåtall store bedriftene som står bak nesten all norsk eksport	5
3.1.	Eksportbedriftene er svært produktive	5
4.	Petromaritim næring er den største eksportnæringen i Norge	6
5.	Norsk eksport er spredt over hele landet, med et tyngdepunkt på Vestlandet.	7
5.1.	Norsk eksport på regionsnivå – Oslo er største eksportregion.....	8
5.2.	Eksportintensiteten varierer stort i de ulike regionene	9
6.	Regionens sårbarhet relatert til eksportvirksomhet	10
7.	Sterk eksportvekst siden 2009 over hele landet	12
8.	Vedlegg – Eksport og eksportintensitet fordelt på regionsnivå	13
8.1.	Metodikk.....	14
8.1.1.	Beskrivelse av metode for innhenting av eksportdata	14
8.1.2.	Fordeling fra foretak til avdeling	16
8.2.	Næringsinndeling.....	17
8.3.	Arbeidsmarkedsregioner	18

1. Sammendrag og konklusjon

Petromaritim næring er Norges desidert største eksportnæring med om lag 200 milliarder kroner i eksport. Vestland fylkene skiller seg ut med svært høy eksport per innbygger. Størst prosentvis vekst i eksport finner vi i Finnmark, Nord- og -Trøndelag, tre fylker som utmerker seg med relativt lav eksport. Dette er noen av de interessante funn som gjøres i denne rapporten. Funnene er og statistikken som presenteres er unik og baserer seg på Menons innsamling av mikrodata fra norske eksportører over en lengre periode.

Innsamling av mikrodata om norsk eksport er nødvendig fordi eksportstatistikken, slik den blir presentert av SSB, gir dels et feilaktig og dels et forvirrende bilde. Feilaktig fordi SSB i sin statistikk over eksport på regionalt nivå kun viser vareeksporten, som utgjør om lag halvparten av eksporten fra Fastlands-Norge. Statistikken er forvirrende fordi den blir presentert etter varekoder, som dekker over de reelle strukturene i norsk næringsliv. Menon bruker sin database til å håndtere hovedkontorproblematikk, og viser dermed vare- og tjenesteeksporten fordelt etter hvor produksjonen reelt sett foregår.

Formålet med rapporten er å gi en bedre forståelse av norsk eksportaktivitet på næring og regioner. Dette er viktig ettersom eksportbedrifter er svært betydningsfulle både for sysselsettingen og verdiskapingen nasjonalt så vel som regionalt.

Menon presenterer først på den overordnede oppbygging og utviklingen på norsk eksport siden tusenårsskiftet.. Vi viser at eksportbedriftene er langt mer produktive sammenlignet med annet norsk næringsliv. Å stimulere til eksport kan øke norsk produktivitet. Samtidig er det ikke gitt at alle norske bedrifter kan bli eksportører. 90 prosent av all norsk eksport foregår blant de 1000 største bedriftene. Bedrifter med over 1 milliard i omsetning eksporterer mer enn dobbelt så mye som alle de andre til sammen.

Våre analyser tar også at regionalt perspektiv og viser at Hordaland, Rogaland, Oslo og Akershus samt Møre og Romsdal er de fem fylkene med mest eksport totalt sett, mens Finnmark, Hedmark og Oppland er de fylkene med lavest eksport. Videre deler vi eksporten på SSBs 46 arbeidsmarkedsregioner. Her ser vi at landets to største arbeidsregioner også er de to største eksportregioner. Oslo- og Bergensregionen står samlet bak mer enn hver tredje eksportkrone generert.

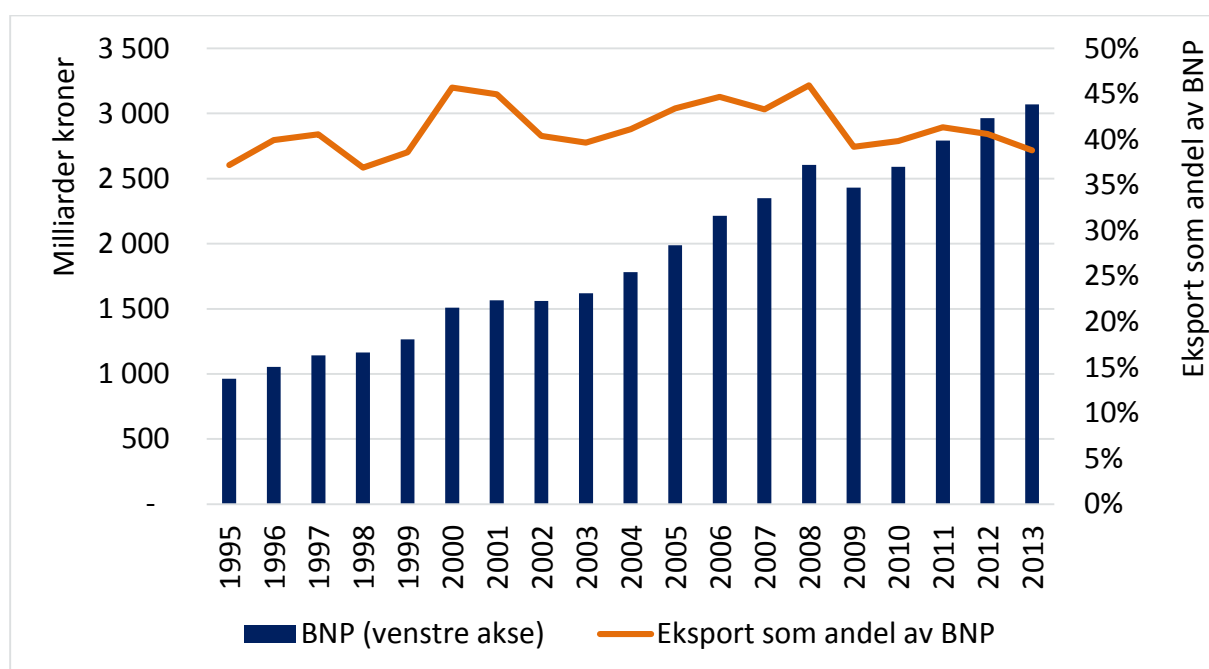
Det er store forskjeller i eksportintensiteten mellom de ulike regionene. Ser man på eksport per sysselsatt, som er et godt mål på eksportintensitet, ser man at Vestlandet skiller seg positivt ut: Mange av regionene på Vestlandet skiller seg ut ved høy eksport per sysselsatt. De fire regionene med høyest eksport per innbygger er Nordmøre, Haugesund, Kongsberg og Kristiansand. I disse regionen finner vi sterke næringsmiljøer knyttet til de offshorerettede delene av maritimnæring. De regionene med minst eksport per innbygger er i stor grad innlandsregioner på Østlandet.

Avslutningsvis presenteres to indikatorer på sårbarheten til regionene; andel av sysselsatte i regionen direkte ansatt i eksportvirksomhet og andel av eksport fra regionen som er oljerelatert. Regionene deles i fire grupper, hvor Kongsberg og Svalbard er de to mest sårbare regionen basert på denne indikatorene alene. Indikatorene er viktig for å forstå hvordan et fall i eksportvirksomhet generelt og eksportvirksomhet rettet mot offshorevirksomhet vil spille inn på næringslivet i regionen. I det avsluttende kapitlet ser vi på utviklingen i eksportvirksomhet siden 2013. De siste fire årene har eksporten av varer og tjenester økt med over 100 milliarder, en vekst som fordeler seg utover hele landet.

2. Norge er i stor grad avheng av etterspørsel fra verdensøkonomien

For et lite land som Norge, men en liten åpen økonomi er eksportaktivitet av avgjørende betydning. Eksport utgjorde nesten 40 prosent av Norges bruttonasjonalprodukt i 2013 og norsk næringsliv og arbeidsplasser er dermed svært avhengig av etterspørsel fra utlandet. Denne avhengigheten er derimot ikke konstant over hele landet. I enkelte regioner står eksportorientert virksomhet bak tilnærmet all verdiskaping og sysselsetting, mens det motsatte er tilfeller for andre regioner. En forståelse av eksportorientert virksomhet er dermed avgjørende når næringspolitikk skal utformes på regionalt nivå.

Figur 1: Norsk bruttonasjonalprodukt (BNP) og eksport som andel av BNP. Kilde: SSB

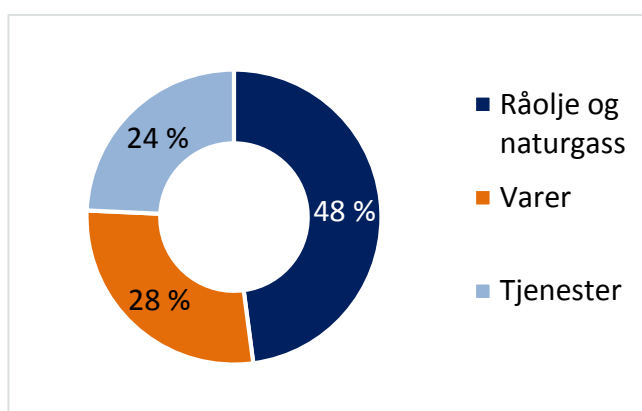

2.1. Halve Norges eksport er råolje og naturgass, mens varer og tjenester ellers står bak omkring 25 % hver.

Verdien på Norges eksport av varer og tjenester tilsvarende 1190 mrd i 2013. Av dette var 540 milliarder eksport av råolje og naturgass. Tar en med raffinerte petroleumprodukter¹, øker dette tallet til over 600 mrd og dermed mer enn halve Norges eksport.

Den resterende eksporten fordeler seg relativt jevnt mellom varer og tjenester. Ser en bort fra de raffinerte petroleumproduktene er tjenesteeksporten noe større enn vareeksporten. Videre i rapporten vil vi se bort ifra eksporten av råolje og naturgass og kun fokusere på den resterende eksporten.

Figur 2: Eksport fra Norge i 2013. Kilde: SSB

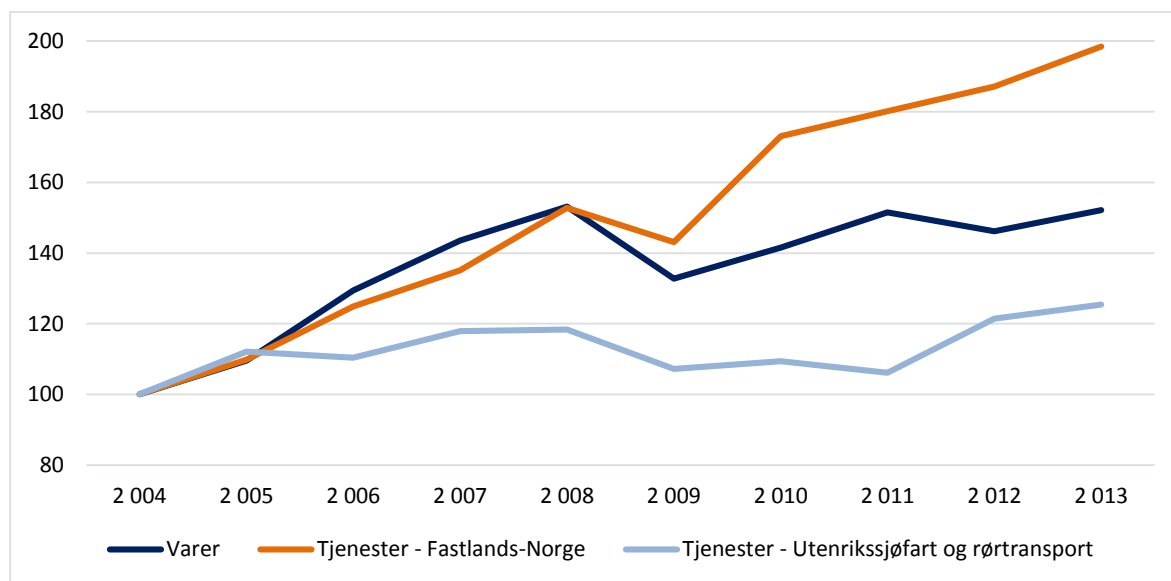

¹ Råolje raffinert i Norge blir regnet som vareeksport og ikke en del av «råolje og naturgass» i statistikken over.

2.2. Tjenester fra Fastlands-Norge øker mest i eksportverdi

I tiårsperioden 2004-2013, har norsk eksport utenom olje og gass økt med 225 milliarder kroner. Av denne økningen er 113 milliarder vekst i vareeksport og 112 milliarder vekst i tjenesteeksport. Prosentvis har eksportveksten vært noe høyere for tjenester enn for varer. Spesielt har veksten vært sterk for tjenesteleverandører fra Fastlands-Norge. Siden 2004 har tjenesteeksporten økt med 60 prosent, mens eksporten av tjenester fra Fastlands-Norge har doblet seg.

Figur 3: Indeksert eksportvekst fra Norge ekskludert olje og gass. Indeks=100 i 2004. Kilde:SSB/Menon

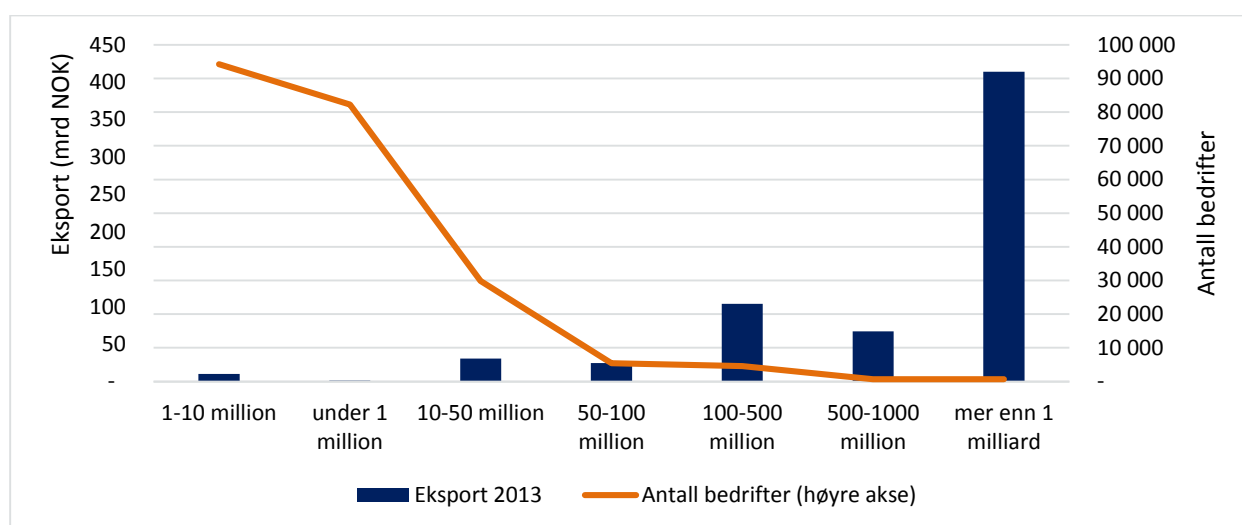

Siden 1970-tallet har tjenesteeksportens andel av total eksport faktisk vært fallende. I 1970 stod tjenesteeksporten bak 48 prosent av norsk eksport, mot 24 prosent i 2013. Dette skyldes to krefter. For det første har oljeinntektene økt kraftig og for det andre har betydningen av utenrikssjøfart falt betydelig. Ser man utelukkende på eksport fra Fastlands-Norge har derimot tjenesteeksporten nesten doblet sin andel av Fastlands-Norges eksport fra 17 % i 1970 til 35 % i 2013.

3. Det er et fåtall store bedriftene som står bak nesten all norsk eksport

Av nærmere 220 000 bedrifter i Norge eksporterer de 1000 største eksportørbedriften for over 570 milliarder eller nærmere 90 prosent av den totale norske eksporten. Kutter man listen ned til hundre selskaper står de 100 største eksportørene bak 360 milliarder i eksport. Hadde man justert for at en rekke selskaper også er del av konsern ville denne andelen vært enda høyere. Dette poenget er illustrert i figuren nedenfor som viser eksport fra bedrifter i ulike omsetningsgrupper. For de 630 norske selskapene med mer enn en milliard i omsetning², gikk 410 milliarder kroner til eksport. Det er mer enn dobbelt så mye som de 219 000 andre selskapene til sammen.

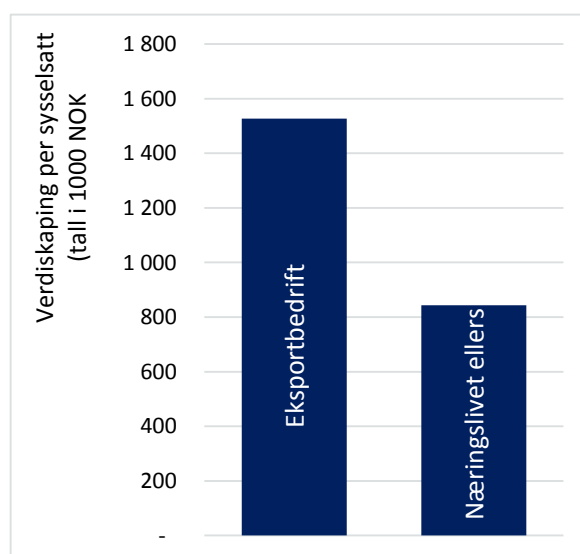
Figur 4: Eksport fordelt på bedriftenes omsetning i 2013. Kilde: Menon

3.1. Eksportbedriftene er svært produktive

Ettersom eksport utgjør omkring 40 prosent av bruttonasjonalprodukt er eksportaktivitet helt avgjørende for velstanden i Norge. For å lykkes på eksportmarkeder er bedriftene avhengige av å være ledende innen sin næring, ikke bare nasjonalt, men også internasjonalt. Det betyr at de eksportrettede selskapene innehar verdensledendeteknologi innenfor sitt felt eller har andre konkurransefortrinn som gjør dem konkurransedyktige globalt. Konkurransen internasjonalt er også hard noe som gjør at bedriftene må ha høy produktivitet for å overleve. Den høye produktiviteten kommer til syne i grafen til høyre. Den viser at eksportbedriftenes³ verdiskaping per sysselsatt er 80 prosent høyere enn for næringslivet i Norge ellers.

Figur 5: Verdiskaping per sysselsatt i eksportorienterte bedrifter og i næringslivet ellers. Kilde: Menon

² Tallene inkluderer ikke oljeoperatører.

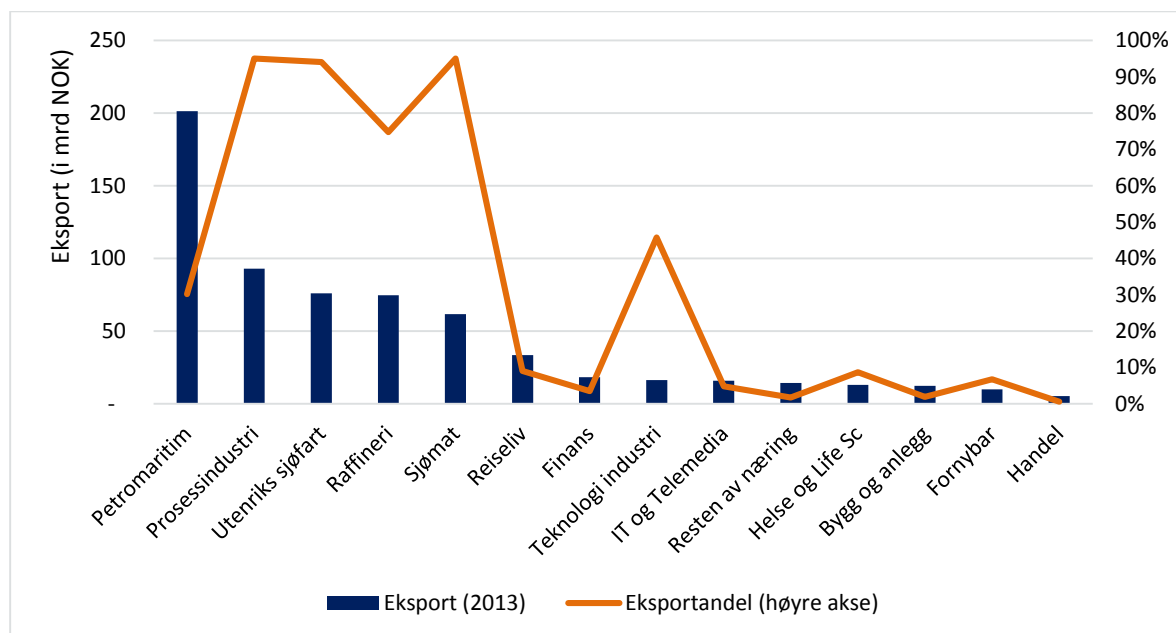
³ En eksportbedrift er her definert som en bedrift med eksport tilsvarende 25 prosent av omsetningen eller mer.

4. Petromaritim næring er den største eksportnæringen i Norge

Med 200 milliarder i eksport er petromaritim næring den klart største eksportnæringen i Norge. I denne næringen er hele offshoreleverandørindustri inkludert i tillegg til maritim næring⁴. Inkludere man raffinerivirksomhet og utenrikssjøfart er hele 55 prosent av Norges eksport relatert til markeder rettet mot olje og gassvirksomhet eller tradisjonell skipsfart. Den nest største eksportnæringen er prosessindustri hvor eksport av metaller og kjemiske produkter dominerer. Sjømat næringen har økt sin eksport kraftig de siste årene og står i 2013 bak i underkant av 10 prosent av den totale eksporten.

Grafen under viser at eksportintensitet variere stort mellom de 14 næringene. Næringene kan deles i to; de som i nesten utelukkende er avhengig av innenlandsk etterspørsel og de som har en stor andel av sitt salg utenlands. I tillegg til næringene rettet mot olje og gassnæringen og maritim virksomhet, er prosessindustrien, sjømat og teknologisk industri blant næringene som i stor grad er avhengig av utenlandsk etterspørsel.

Figur 6: Eksport og eksportintensitet for norske næringer i 2013⁵. Kilde: Menon

⁴ Bakgrunnen for denne sammenslåingen er at selv om mange av bedriftene kun leverer til markeder som ikke er olje- og gassrelaterte, er brorparten av maritim næring orientert mot offshoremarkedet. Det er også en stor andel som leverer både til tradisjonell maritim virksomhet (skipsfart) og samtidig leverer til oljerelatert virksomhet. Utenrikssjøfart er skilt ut fra maritim næring og lagt som egen næring.

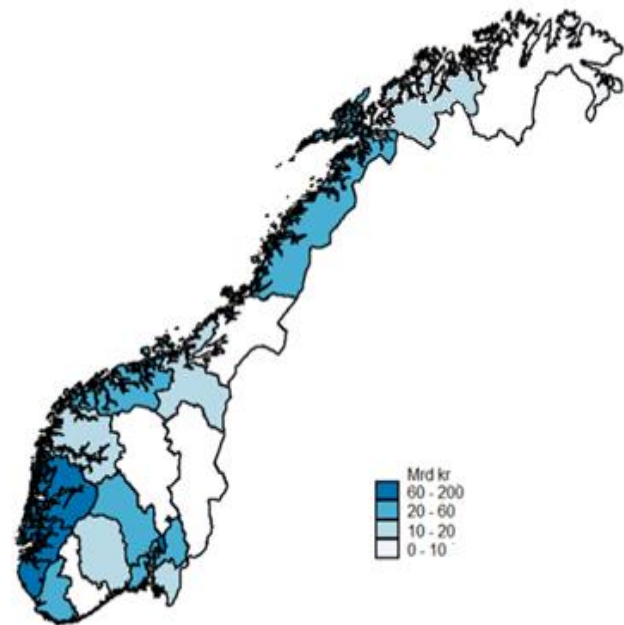
⁵ For alle næringer bortsett fra prosessindustrien og sjømatnæringen er eksportandelen satt til eksportens andel av omsetning. Ettersom varer selges flere ganger gjennom verdikjedene vil omsetningen bli overvurdert. I tillegg kan konsernstruktur føre til dobbelttelling av virksomhet. For prosessindustrien og sjømatnæringen har vi derfor satt eksportandelen til 95 %, ettersom dette gir et mer reelt bilde av varehandelen som blir eksportert. De andre næringens eksportandel er dermed noe undervurdert

5. Norsk eksport er spredt over hele landet, med et tyngdepunkt på Vestlandet.

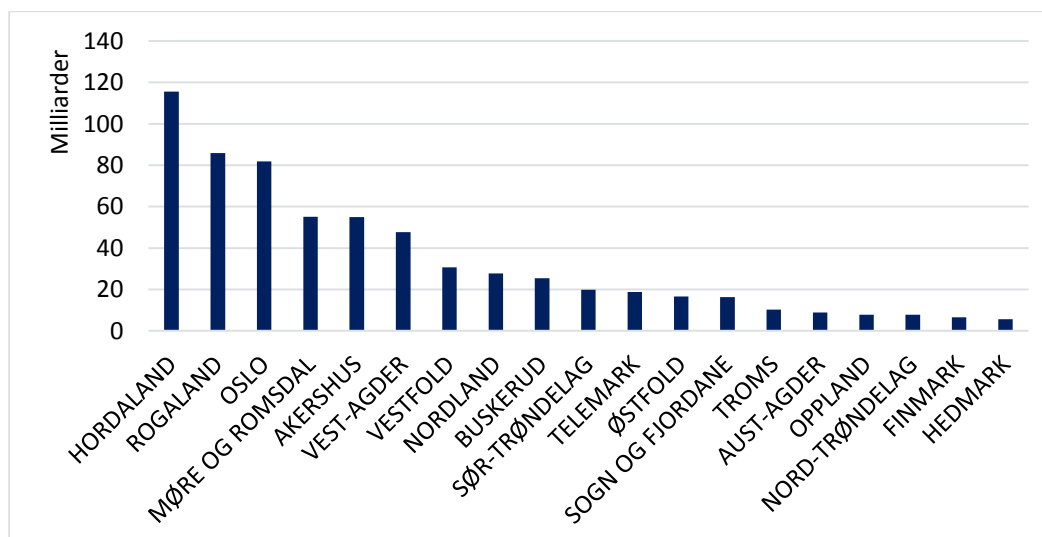
Menon's eksportkarlegging viser at norske bedrifter eksporterte varer og tjenester for mer enn 640 milliarder kroner⁶ i 2013. Av de fem største eksportfylkene i Norge er tre av dem lokalisert på Vestlandet. Det er Hordaland og Rogaland som er de to største eksportfylkene, og disse to fylkene stod alene bak nesten hver tredje eksportkrone generert fra Fastlands-Norge. Oslo og Akershus er også et viktig sentrum for norsk eksport og disse to fylkene stod sammen bak 21 prosent av eksporten.

På den andre siden av skalaen finner vi fylker som har i liten grad er preget av eksportrettet virksomhet. De fem fylkene med lavest eksport står til sammen bak kun 5 prosent av den norske eksporten, mens de ti minste fylkene til sammen står bak under 20 prosent av Fastlands-Norges eksport. Det er tilsvarende eksporten fra Hordaland alene.

Figur 7: Eksport fordelt på fylkesnivå i 2013. Kilde: Menon

Figur 8: Eksport fordelt på fylker i 2013. Kilde: Menon (2015)

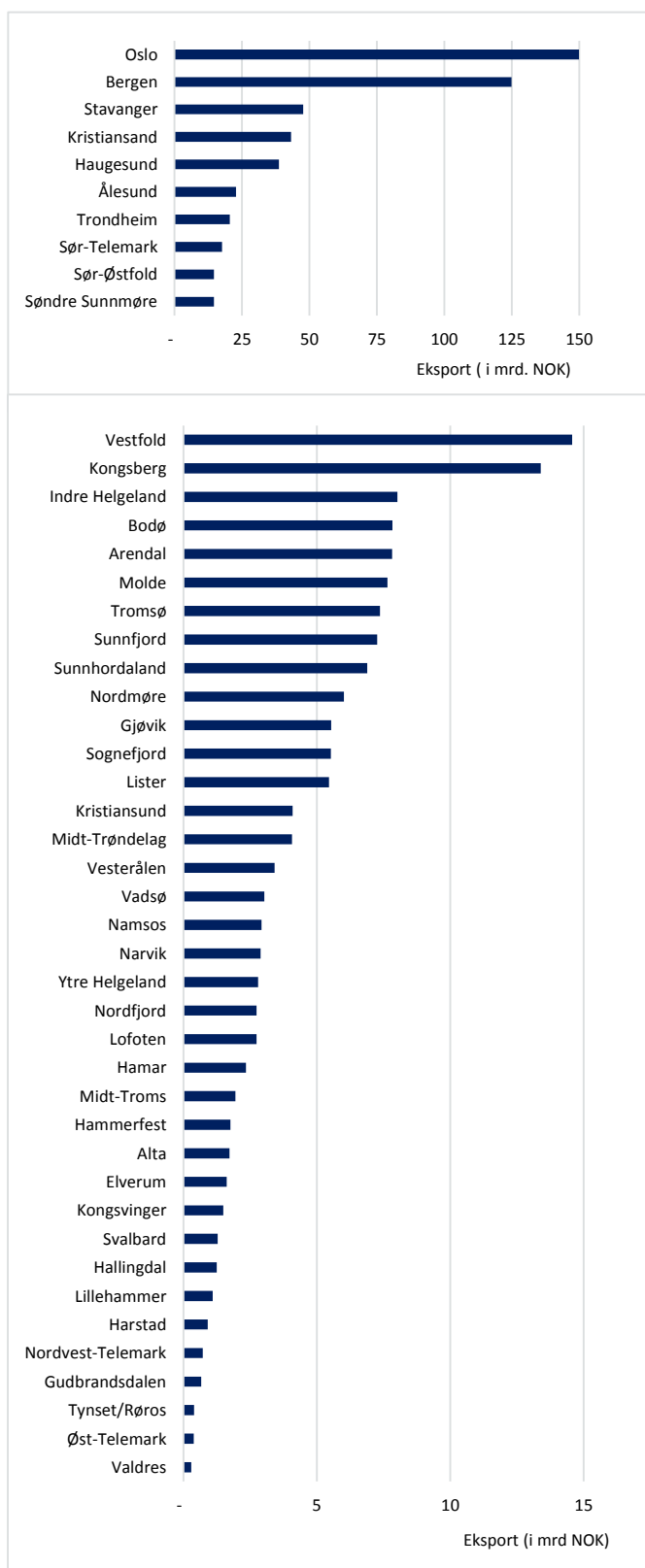
⁶ Ekskludert eksport av råolje og naturgass. Menon's eksporttall er noe høyere enn SSBs, hovedsakelig pga. en mer komplett oversikt over tjenesteeksporten, men også pga. ulikheter i metodikk.

5.1. Norsk eksport på regionsnivå – Oslo er største eksportregion

I denne rapporten har vi også fordelt eksporten ned på regionsnivå⁷. Figuren til høyere viser eksporten fordelt på SSB sine 46 arbeidsmarkedsregioner samt Svalbard⁸. I den øverste figuren er de ti største regionene målt i absolutte tall vist, mens figuren under viser de resterende regionene. De to klart største regionene er Oslo og Bergen. Osloregionen står alene bak 150 milliarder eller 23 prosent av norsk eksport. Det er verdt å nevne at arbeidsmarkedsregionen går på tvers av fylkesgrensene og Oslo-regionen inkludere dermed store områder utenfor Oslo-fylke.

Eksporten fra Oslo er i større grad enn resten av Norge orientert mot tjenester. Over 75 prosent av eksporten fra denne regionen er eksport av tjenester. Bergen er nest største eksportregion med en eksport på 85 milliarder kroner. Som Oslo er den også preget av tjenesteeksport, men i mindre grad sammenlignet med Oslo. Nederst på skalaen finner vi de minst folkerike regionen som Valdres og Tynset/Røros med mindre enn 10 000 innbyggere. Tilsvarende er det over 620 000 sysselsatte i den største regionen; Oslo.

Figur 9: Norges største eksportregioner målt i milliarder kroner. Kilde: Menon (2015)

⁸ Det vises til vedlegget for kart/oversikt over arbeidsmarkedsregionen

5.2. Eksportintensiteten varierer stort i de ulike regionene.

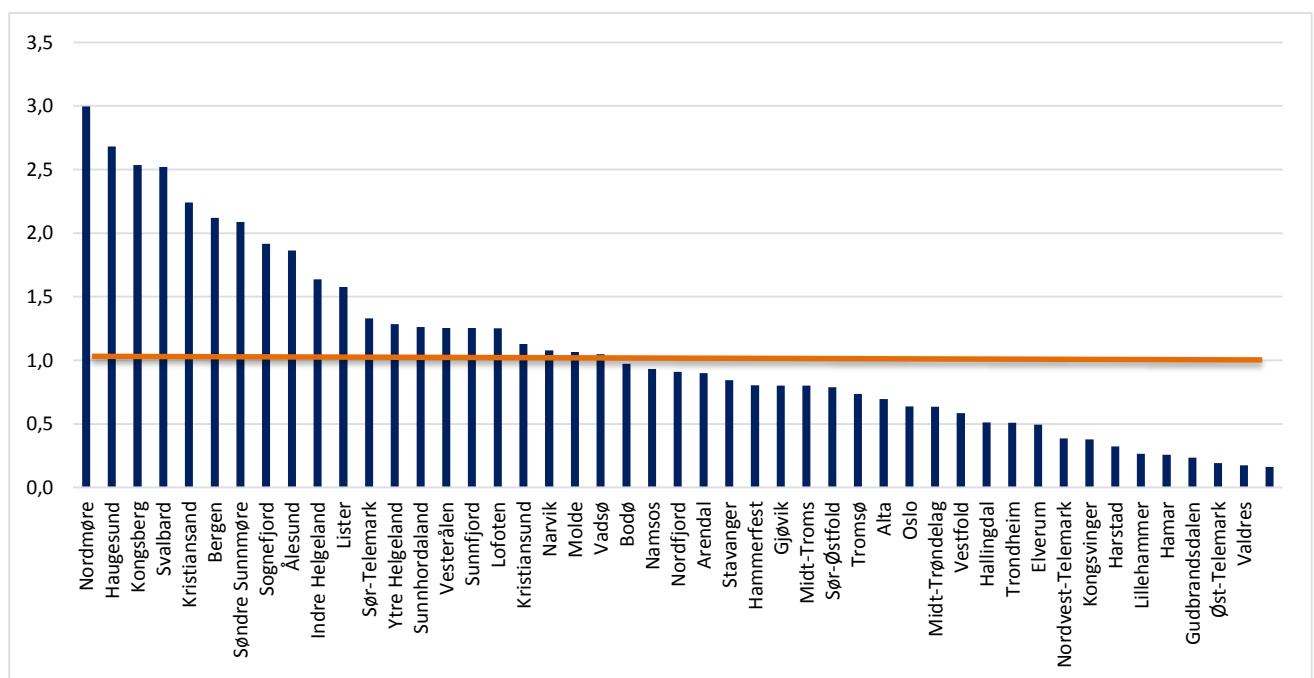
Eksport i absolutte tall fordekker en del av bildet ettersom næringslivets eksport naturligvis vil være større der næringslivet i seg selv er stort. Mens sysselsatte i regioner som Nordmøre, Haugesund og Kongsberg eksporterer for mellom to til tre ganger så mye som snittet ellers i Norge, er eksporten fra Øst-Telemark og Valdres en femtedel av snittet i Norge. De ulike regionenes eksponering mot etterspørselen fra utlandet variere med andre ord sterkt.

Et godt mål på eksportintensitet er eksport per sysselsatt. Målet viser hvor store eksportinntekter en ansatt i næringslivet skaper i regionen og forteller dermed både noe om konkurransekraften i næringslivet, men også noe om hvor avhengig regionen er av utviklingen i internasjonale markeder. Eksportintensiteten variere fra rundt en million kroner per sysselsatt i de mest eksportintensive regionen til under hundre tusen kroner i innlandsregioner som Hamar og Gudbrandsdalen.

I grafen til nedenfor er de 46 regionene plassert etter hvor eksportintensive de er målt etter balassaindeksen. Formålet med indeksen er å måle hvorvidt en region er over- eller underrepresentert når det gjelder eksportintensitet relativt til landet som helhet. En balassaindeks på 1 betyr at regionen er like eksportintensiv som gjennomsnittet i landet, mens 2 betyr at regionen har dobbelt så mye eksport per ansatt som landsgjennomsnittet. Den oransje streken viser gjennomsnittet for landet som helhet. Det er viktig å understreke at dette er eksport fra Fastlands-Norge, og

I rapporten «eksport fra norske regioner» fra 2012 blir næringsstruktur trukket frem som en av de viktigste årsakene til forskjeller i eksportintensitet i de ulike regionen. I grafen til høyre ser vi at det generelt sett er regioner som er sterke innenfor maritim/offshore samt sjømat har den høyeste eksportintensiteten, mens regioner som i mindre grad er rettet mot disse næringen kommer langt lengere ned. Et unntak er Nordmøre, hvor en finner Hydro Sunndal som er Europas største produsent av primæraluminium.

Figur 10: Eksportintensitet: Balassaindeks for regionen i 2013. Kilde: Menon

6. Regionens sårbarhet relatert til eksportvirksomhet

Eksportvirksomhet skaper store inntekter for landet som helhet og er viktig for sysselsettingen i ulike deler av landet. Desto mer eksportintensiv en region er, desto mer sårbar er den ovenfor et plutselig sjokk fra utlandet. Skjevhet i næringsstrukturen kan forsterke denne sårbarheten ytterligere. Regioner som i stor grad er avhengig av en enkelt eksportintensiv næring er i større grad sårbare enn en like eksportintensiv region som kan levere til flere næringer.

Tabellen nedenfor viser hvilke regioner som i størst grad er avhengig av eksport til utlandet og i hvilken grad regionen har en sterk avhengighet av leveranser til petroleumsnæringen utenlands. I snitt er omkring 9 prosent av sysselsettingen i næringslivet relatert til eksportvirksomhet⁹. For å gi et mest mulig komplett bilde har vi her også inkludert alle ansatte i oljeoperatørene. Totalt er det da i overkant av 155 000 norske arbeidsplasser. Tallet er undervurdert da det ikke inkluderer underleverandører til eksportindustrien samt at salg gjennom verdikjeden gir en for lav eksportandel for noen næringer¹⁰.

Med dette målet er det to regioner som har mer enn en fjerdedel av sin virksomhet som avhenger av eksportvirksomhet. Det er Kongsberg og Svalbard. Førstnevnte har en sterk offshore/maritim klynge, mens sistnevnte er avhengig av eksport av kull fra den største næringslivsaktøren på øya. Ser man på hvilke regioner hvor eksport er minst avgjørende for sysselsettingen i regionen, finner man noe overraskende Oslo som også er landets største eksportregion. Regionen har nærmere 30.000 arbeidsplasser som er avhengig av eksportvirksomhet, men ettersom det er registret over 600.000 sysselsatte i regionen, utgjør det så vidt under 5 prosent av de sysselsatte.

Figur 11: Andel av næringslivets sysselsetting som er relatert til eksportvirksomhet¹¹. Kilde: Menon

<u>Mer enn 25 % av sysselsettingen er relatert til eksportvirksomhet</u>
Kongsberg, Svalbard
<u>Mellom 10-25 % av sysselsettingen er relatert til eksportvirksomhet</u>
Søndre Sunnmøre, Ålesund, Lister, Stavanger, Kristiansand, Indre Helgeland, Vadsø, Sognefjord, Sunnhordaland, Gjøvik, Nordmøre, Vesterålen, Sunnfjord, Bergen, Arendal, Haugesund, Lofoten, Hallingdal, Ytre Helgeland, Sør-Østfold og Molde
<u>Mellom 5-10 % av sysselsettingen er relatert til eksportvirksomhet</u>
Narvik, Sør-Telemark, Kristiansund, Bodø, Alta, Namsos, Hammerfest, Elverum, Midt-Trøndelag, Tromsø, Vestfold,, Nordvest-Telemark, Gudbrandsdalen, Midt-Troms, Nordfjord, Trondheim, Oslo og Lillehammer
<u>Under 5 % av sysselsettingen er relatert til eksportvirksomhet</u>
Kongsvinger, Valdres, Harstad, Hamar, Øst-Telemark og Tynset/Røros

⁹ Hver enkelt bedrifts eksportandel ble her brukt til å estimere andel av de sysselsatte i hver bedrift som bedriver eksportvirksomhet. Sysselsatte i operatørselskap er utelatt. Tallene undervurdert da underleverandørene til eksportbedriftene ikke er inkludert. I tillegg vil salg internt i verdikjeden skape «undervurderte» eksportandeler. Det kreves videre bearbeiding av dataene for å gi et mer presist anslag.

¹⁰ Antall eksportsysselsatte på bedriftsnivå vil også bli undervurdert av samme grunn som i fotnoten over. For å gi et mer presist anslag kreves det ytterligere bearbeiding av tallgrunnlaget.

¹¹ For å gi et mest mulig komplett bilde er alle ansatte i operatørselskaper her inkludert

Mer enn halvparten av Norges totale eksportinntekter er relatert til olje og gassvirksomhet. Avhengigheten av denne industrien er ikke stor bare når det gjelder ansatte i oljeselskapene direkte, men også deres underleverandører. Norge har over flere år utviklet en globalt ledende offshoreleverandør industri som har økt sin eksport de siste årene¹². Som tabellen nedenfor viser er eksporten fra enkelte regioner sterkt knyttet til denne virksomheten. Fem regioner har mer enn halvparten av sin eksport rettet mot denne næringen. Blant disse finner vi blant annet Søndre Sunnmøre som er hjem til et verdensledende miljø av offshore/maritime rederier, verft, utstyrs- og tjenesteleverandører. Arendal og Kristiansand er hjem til NODE-klyngen, en verdensledende næringsklynge som eksportere boreutstyr.

Samtidig er en rekke regioner i liten grad avhengig av eksport fra denne næringen. Hele 20 av 46 regioner har under 5 prosent av sin eksport rettet mot offshorevirksomhet.

Figur 12: Andel av eksport som er oljerelatert¹³. Kilde: Menon

Mer enn 50 % av eksportvirksomheten er oljerelatert:
Søndre Sunnmøre, Haugesund, Stavanger, Bergen, Kristiansand, Arendal og Kongsberg
Mellom 20-50 % av eksportvirksomheten er oljerelatert:
Molde, Ålesund, Midt-Trøndelag, Sunnhordaland, Oslo, Vestfold, Harstad og Trondheim
Mellom 10-20 % av eksportvirksomheten er oljerelatert:
Nordvest-Telemark, Sunnfjord, Sør-Østfold og Kristiansund
Mellom 5-10 % av eksportvirksomheten er oljerelatert:
Bodø, Lister, Øst-Telemark, Sør-Telemark, Tromsø, Gjøvik, Namsos, Kongsvinger og Hammerfest
Under 5 % av eksportvirksomheten er oljerelatert:
Svalbard, Vesterålen, Indre Helgeland, Elverum, Sognefjord, Ytre Helgeland, Vadsø, Narvik, Hamar, Alta, Midt-Troms, Nordmøre, Lofoten, Hallingdal, Nordfjord, Gudbrandsdalen, Lillehammer, Tynset/Røros og Valdres

¹² Se f.eks. «Internasjonalisering av den norske oljeleverandørindustrien» (Mellbye, Fjose & Jakobsen, 2012)

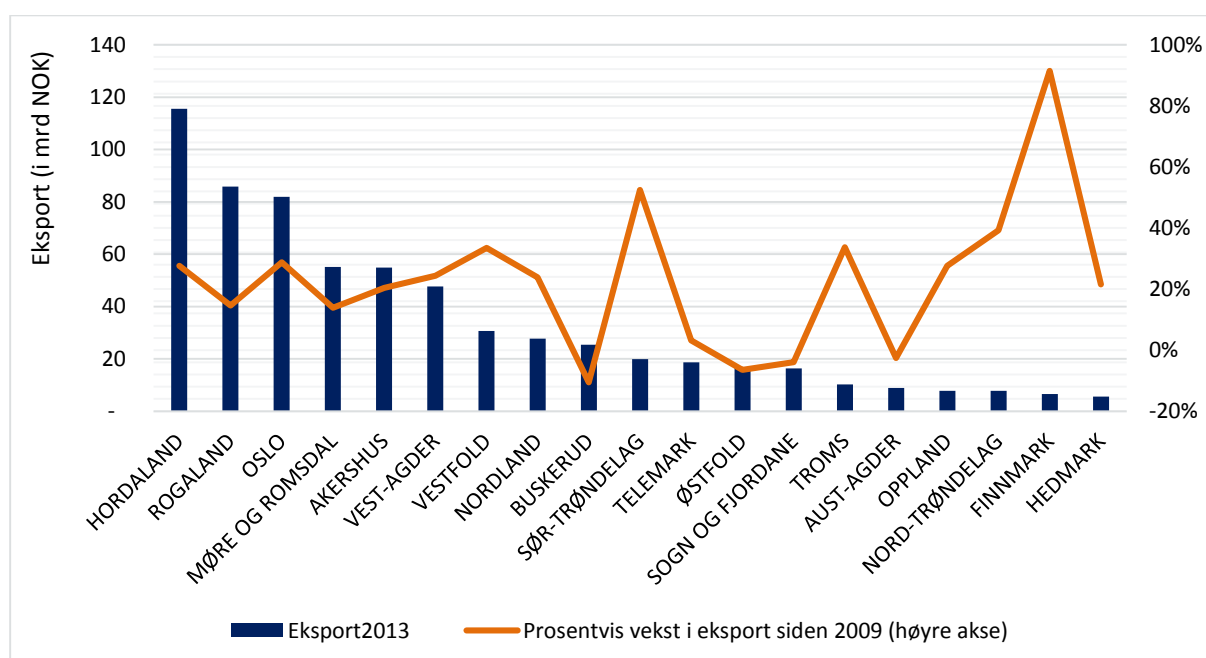
¹³ Oljerelatert virksomhet tilsvarer offshoreleverandørindustri og raffinerivirksomhet. Dersom en bedrift er definert inn i oljeleverandørindustrien er all bedriftens eksport regnet som «oljerelatert».

7. Sterk eksportvekst siden 2009 over hele landet

Siden 2009 har eksport av varer og tjenester fra Norge økt med over 20 prosent (tilsvarende 110 milliarder) og så å si hele landet har opplevd vekst. Veksten har prosentvis vært klart sterkest i Finnmark, hvor eksportveksten i stor grad kan tilskrives vekst i sjømatnæringen, men også relatert til økt gruvedrift. Sør-Trøndelag har vært et annet fylke med høy eksportvekst som følge av vekst både i sjømatnæringen, men også i annen industri. Igjen er det slik at de store eksportfylkene også er driverne for den totale eksportutviklingen. De fem største eksportfylkene stod bak omkring 70 prosent av den totale eksportveksten fra 2009.

Generelt sett har tjenestenæringene har opplevd en sterkere vekst i eksporten enn vareleverandørene. Det betyr at eksportveksten har vært sterk i tjenestetunge regioner på tross av en svak utvikling i vareeksporten for disse fylkene.

Figur 13: Fylkesfordelt eksport i 2013 og prosentvis endring i eksport siden 2009¹⁴. Kilde: Menon (2015)

¹⁴ Menon publiserte i 2012 en lignende rapport hvor en kartla eksportvirksomhet i norske regioner. Tallene for 2009 er ikke helt sammenlignbare da endringer i metodikk og næringsinndeling gjorde det vanskelig å sammenligne tallene fra 2009 med tallene for 2013 direkte. Dette ble løst ved å ta i kombinere SSB-statistikk med deler av tallgrunnlaget for 2009.

8. Vedlegg – Eksport og eksportintensitet fordelt på regionsnivå

Figur 14: Eksport i 2013 fordelt på regioner. Sortert etter eksportintensitet. Kilde: Menon(2015)

REGIONSNAVN	EKSPORT 2013 (TALL I MRD. NOK)	SYSSELSATTE I NÆRINGSLIVET	EKSPORT PER SYSSELSATT (TALL I 1000 NOK)
NORDMØRE	6.0	5 306	1135
HAUGESUND	38.6	38 045	1015
KONGSBERG	13.4	13 949	960
SVALBARD	1.3	1 348	954
KRISTIANSAND	43.2	50 922	848
BERGEN	124.9	155 648	802
SØNDRE SUNNMØRE	14.6	18 453	790
SOGNEFJORD	5.5	7 616	725
ÅLESUND	22.8	32 276	705
INDRE HELGELAND	8.0	12 941	620
LISTER	5.5	9 141	597
SØR-TELEMARK	17.6	34 964	503
YTRE HELGELAND	2.8	5 757	487
SUNNHORDALAND	6.9	14 436	478
VESTERÅLEN	3.4	7 209	475
SUNNFJORD	7.3	15 319	474
LOFOTEN	2.7	5 781	474
KRISTIANSUND	4.1	9 583	427
NARVIK	2.9	7 088	408
MOLDE	7.7	18 953	404
VADSØ	3.0	7 631	397
BODØ	7.8	21 317	368
NAMSOS	2.9	8 296	353
NORDFJORD	2.7	7 976	344
ARENDAL	7.8	23 003	340
STAVANGER	47.6	148 974	320
HAMMERFEST	1.8	5 787	304
GJØVIK	5.5	18 271	303
MIDT-TROMS	2.0	6 452	303
SØR-ØSTFOLD	14.6	49 025	299
TROMSØ	7.4	26 443	279
ALTA	1.7	6 573	263
OSLO	149.9	621 705	241
MIDT-TRØNDELAG	4.1	16 904	241
VESTFOLD	14.6	65 870	221
HALLINGDAL	1.2	6 443	194
TRONDHEIM	20.5	105 959	193
ELVERUM	1.6	8 697	187
NORDVEST-TELEMARK	0.7	4 966	146
KONGSVINGER	1.5	10 515	143
HARSTAD	0.9	7 439	122
LILLEHAMMER	1.1	11 003	100
HAMAR	2.3	24 042	98
GUDBRANDSDALEN	0.7	7 594	89
ØST-TELEMARK	0.4	5 408	72
VALDRES	0.3	4 497	66
TYNSET/RØROS	0.4	6 507	61
TOTAL	644	1 702 030	379

8.1. Metodikk

8.1.1. Beskrivelse av metode for innhenting av eksportdata

Prosessene med å kartlegge norsk eksport i regioner kan deles inn i tre trinn. Hovedtrekkene i denne prosessen er illustrert i figuren nedenfor, for så å beskrives i mer detalj i den påfølgende teksten:

Det først trinnet består av en bottom-up prosess der Menon gjennom ulike kartlegginger innhenter data fra mer enn 1000 norske bedrifter på foretaksnivå. Det første trinnet går ut på å identifisere den samlede eksporten for de største bedriftene innen de 14 næringene vi opererer med. Menon har arbeidet med internasjonalisering av norsk næringsliv gjennom flere år og har dermed erfaring og data som har vært avgjørende for denne kartlegging. Grunddata på foretaksnivå ble i hovedsak skapt gjennom bruk av fire kildetyper:

- I. Desk-research ble gjennomført enten ved gjennomgang av hjemmesider, bedriftenes årsrapporter eller ved å intervju bedriftene direkte
- II. En spørreundersøkelse ble sendt ut til 1 000 norske bedrifter hvor vi antok at eksportandelen var relativt høy.
- III. Menon har samlet eksporttall for maritim utstyrsleverandører og rederier gjennom tidligere prosjekter. I tillegg hadde vi mulighet til å trekke på data fra kartleggingen gjennomført i 2012.
- IV. I samarbeid med IRIS har Menon kartlagt eksportintensiteten i norsk olje og gassindustri. Tallgrunnlaget herfra ligger også til grunn i rapporten¹⁵.

Ved å fokusere på de aller største bedriftene kartlegges brorparten av den totale norske eksporten på denne måten.

Det andre trinnet består av innhenting og analyse av eksportdata på næringsnivå hovedsakelig fra SSB. SSB utarbeider en omfattende eksportstatistikk hvor særlig vareeksporten blir godt dokumentert. Menon tar i bruk denne statistikken for enkelte næringer ved å fordele eksport fra utvalgte næring på foretaksnivå. Et eksempel

¹⁵ Ettersom man i kartleggingen i det IRIS-ledede prosjektet fokuserte på eksportsysselsatte var man avhengig av å kalibrere dette tallgrunnlaget noe.

kan være eksport av raffinerte petroleumsprodukter som Menon videre fordeler på relevante bedrifter. Et annet eksempel er strømprodusentene som mottar eksport basert på sin omsetning¹⁶. I tillegg blir SSB statistikken tatt i bruk for å kvalitetssikre funn fra mikrodataen.

Ved å kombinere de to trinnene over skapes Menon's endelige eksportstatistikk. SSBs eksportstatistikken blir brukt for å kalibrer samlet eksport på næringsnivå. Dersom det er store avvik mellom Menon's kartlegging på aggregert opp på næringsnivå og SSBs statistikk gjennomgås bedriftspopulasjonen for å kartlegge hva differansen skyldes. I tillegg fordeles eventuell «restledd» I denne delen av oppdraget. Dette er eksport som ikke er kartlagt gjennom mikrodata, men som næringsfordelt eksport fra SSB viser at eksisterer. Det endelige resultatet kvalitetssikres også på regionalt nivå. Dette gjøres ved at eksporten fra de største bedriftene i hver av de individuelle regionene gjennomgås.

Aggregerte eksporttall for næringen (basert på SSBs statistikk)

– næringens totale eksport (basert på mikrodata)

= restledd som fordeles på de øvrige bedriftene i næringen.

For enkelte næringer har vi gjort unntak:

Sjømat

Eksport for sjømatsaktørene er basert på SSBs statistikk over eksport av sjømat fra Norge. De største aktørene har så fått tildelt eksport basert på selskapenes eksportaktivitet. Den resterende eksporten er så fordelt geografisk basert på fylkesfordelte SSB-tall.

Utenriks sjøfart – deep sea rederiene

Norske rederier har gjennom en årrekke hatt en ledende posisjon innen maritim transport. Eksempler på slike rederier er Wil. Wilhelmsen, Odfjell tankers, Grieg Star Shipping, Høegh Autoliners. De fleste av rederiene har hovedsete i enten Oslo eller Bergen. Vi har ikke fullstendig eksporttall på foretaksnivå for denne gruppen av bedrifter. Samtidig er tilnærmet hele omsetningen i flere tilfeller å regne som eksport, ettersom skipene aldri utfører tjenester i Norge. Vi har derfor fordelt eksporten på basert på rederienes omsetning.

Reiseliv

Reiselivseksporten er funnet gjennom å kombinere mikrodata kartlagt gjennom desk-research med makrodata fra SSB. Ettersom en stor del av eksporten fra reiselivet er handel av drivstoff og generelle varer som klær og mat fra detaljhandel er reiselivspopulasjonen utvidet til å inkludere noe av denne handelsvirksomheten.

Fornybar

Eksport av strøm på 4 milliarder kroner er fordelt basert på kraftselskapenes omsetning. Ettersom kraft i stor grad selges i engrosmarkedet er det umulig å knytte enkeltsselskaper opp til

¹⁶ Et eksempel er her eksport av elektristet som ifølge SSB stod bak en eksport på rundt 4 milliarder i 2013. Ettersom det er nærmest umulig å knytte enkelte kraftverket til eksportvirksomhet (Kraft selges i hovedsak i engrosmarkedet) er eksport av elektristet fordelt på elektristetprodusentene basert på selskapenes omsetning.

8.1.2. Fordeling fra foretak til avdeling

I fremgangsmåten som er beskrevet har vi kartlagt eksporten på foretaksnivå. I mange tilfeller består imidlertid et foretak av flere produksjonsenheter, uten av produksjonsenhetene at produksjonsenhetene er en egen juridisk enhet. SSB har imidlertid en statistikk over hvordan foretakenes produksjon fordeler seg på ulike produksjonsenheter gjennom den såkalte bedrifts- og foretaksregisteret (BOF). SSB bruker begrepet bedrift om den laveste produksjonsenheten. Forskjellen kan tydeliggjøre med et eksempel. Som foretak vil Norske Skog være registrert med lokasjon i Akershus hvor hovedkontoret ligger. Foretaket «Norske Skog» vil så bestå av en rekke bedrifter lokalisert der hvor Norske Skog har sine produksjonsenheter (Hønefoss, Halden, Levanger osv) og sine administrative kontorer (Bærum).

For å fordele eksporten fra foretak til bedrift har Menon og IRIS kjøpt tilgang til bedrifts- og foretaksregisteret av Ravn Info. Gjennom denne statistikken vet vi altså hvordan de ulike foretakenes produksjon er sammensatt på bedriftsnivå. Med utgangspunkt i denne statistikken har vi fordelt den eksport vi har kartlagt på foretaksnivå ut på bedriftsnivå. Som nøkkel for fordeling har vi brukt antall ansatte i de ulike bedriftene - tall basert på foretaksinformasjon fra Ravn Info.

Den store fordelingen ved å fordele eksporten fra foretaksnivå ned til bedriftsnivå er at man i stor grad unngår «konsernproblematikken». Med konsernproblematikk menes det at all eksport blir lagt til der foretakene har sine hovedkontor, typisk i de større byene. For å gi et konkret eksempel på dette kan Norske Skog igjen brukes. Om en kun hadde fordelt ut eksport på foretaksnivå ville all eksporten fra Norske Skog kun bli registrert i Bærum hvor selskapet har sitt hovedkontor. Dette på tross av at selskapet har all sin produksjon i Hønefoss, Halden og Levanger. Ved å fordele eksporten fra foretak til der selskapene har registrerte bedrifter (Hønefoss, Halden og Levanger for Norske Skogs del) vil store deler av eksporten bli plassert i distriktene, mens hovedkontoret vil beholde en mindre del av eksporten.

Proseduren beskrevet over vil rette opp i de største feilestimatene, men også denne prosedyren hviler på en sentral forutsetning: Den antar at eksporten fra de store foretakene fordeler seg jevnt ut over alle bedriftsenhetene i foretaket. Vår erfaring tilsier at de fleste store eksportforetak ikke klarer og heller ikke ser det som hensiktsmessig å skille mellom de ulike delaktivitetene i lys av eksport. Med unntak av noen få foretak er enhetene i foretakene gjennomgående gjensidig avhengige i eksportprosessen. Det er derfor ikke formålstjenlig å gi de ulike bedriftene i et foretak ulik eksportvekt. Eksempelvis vil man i Hydro ikke kunne skille mellom eksporten fra aluminiums-produserende enheter på Vestlandet og eksportaktiviteten knyttet til konsernfunksjoner på Østlandet. Det samme problemet gjelder for aktører som Aker Solutions, Yara, Elkem, REC, etc.

8.2. Næringsinndeling

Menon presenterer i hovedsak sin statistikk med overlappende næringsinndeling. Det vil si at bedrifter kan være inkludert i to næringer dersom de leverer varer og tjenester til flere næringer samtidig. Et eksempel kan være DNV GL som leverer tekniske tjenester både til tradisjonell skipsfart og til oljeoperatørene. DNV er dermed inkludert i både maritim og offshoreleverandørnæring. For å ikke dobbeltrolle eksport har vi i dette prosjektet fjernet overlappet mellom næringene. Vi operer med følgende 14 næringer:

Næring	Beskrivelse av næringen
Handel	Næringen omfatter bedrifter innen detaljhandel, agentur- og engroshandel. I kunnskapsinnhenting har det vært et ønske at næringene i minst mulig grad overlapper. Byggevarerhandel er derfor ikke inkludert i handelsvirksomhet da dette er en naturlig del av bygg- og anleggsbransjen.
Bygg og anlegg	Bygg og anleggsnæringen består av produksjons-, handels- og utleiebedrifter som leverer til byggenæringen, utførende virksomhet, arkitekter, rådgivere og eiendomsselskaper – både de som drifter og forvalter eiendom og de som driver salg og utleie.
Petromaritim-næring	Petromaritim næring består av leverandører til oljeselskapene (opertørene) og maritim virksomhet. Førstnevnte defineres som virksomheter som leverer olje- og gassrelaterte produkter eller tjenester til oppstrøms olje- og gassindustri, enten direkte til oljeselskapene (operatører) eller indirekte til andre leverandører. I tillegg er all maritim virksomhet inkludert i petromaritim næring. Unntaket er utenrikskjøfart som er skilt ut som egen næring. Maritim næring defineres som: «Alle virksomheter som eier, opererer, designer, bygger, leverer utstyr eller spesialiserte tjenester til alle typer skip og andre flytende enheter»
Fornybar	Distribusjon og handel med kraft, produksjon av fornybar energi, avfallshåndtering og resirkulering, rensing av fraksjoner og overvåkning av miljøet, samt leverandør av teknologi og rådgivning rettet mot sektoren.
Finans	Dette er all finansiell virksomhet som bankvirksomhet, forsikring, revisjon, annen kredittgivning, forsikringsformidling, aktive eierfond, tjenesteleverandører tilknyttet finansvirksomhet, forsikringsvirksomhet og pensjonskasser. I tillegg til inkassobyrå, verdipapirmeglere og pensjonskasser.
Helse og Life Science	Diagnose og behandling, private pleie- og behandlingsinstitusjoner, engros- og detaljhandel med helseprodukter og varer, forskningsinstitusjoner, biotek, medtec, life science, samt vetrinærtjenester. Offentlige sykehus er
IT & Telemedia	Salg av utstyr og tjenester tilknyttet tele- audio og video, trådløs-, satellitt- og kabelbasert telekommunikasjon, kringkastning og produksjon av fjernsyn og radio, utgivelse og trykking av aviser, blader og bøker, grafiske tjenester og medieformidling. Samt utvikling, sleger og leverandører av IT-produkter og tjenester.
Utenrikskjøfart	Utenrikskjøfart inkluderer skipssegmenter som tank, tørrbulk, LNG, kjemikalier, container, general cargo og bilfrakt i interkontinentale fartsområder.
Prosessindustri	Metall-, kjemisk-, miljøteknologi, papir- og farmasøytisk industri. Raffineri-virksomhet er skilt ut som egen næring
Raffineri-virksomhet	Dekker enkelte større virksomheter som raffinere olje- og gassprodukter inkludert LPG (hovedsakelig Butan og Propan). Denne virksomheten er konsentrert rundt tre sentre: Mongstad(Statoil m.fl), Slagentangen (Esso, Vestfold) og Kårstø
Sjømat	Fiskeri, fiskeoppdrett og bearbeiding og eksport av sjømat, samt leverandører av utstyr og tjenester til de ulike delene av verdikjeden
Resten av næringslivet	Resten av næringslivet består hovedsakelig av tjenesteleverandører som vakt- og servicetjenester, private barnehager, rengjøringsfirmaer samt større infrastrukturleverandører som tele og flyplassaktørene Telenor og Avinor.
Reiseliv	Alle typer bedrifter som leverer tjenester til mennesker på reise, det vil si opplevels-, overnattings-, servings-, transport-, handel- og formidlingsbedrifter. Ettersom en stor del av eksporten fra reiselivet er handel av drivstoff og generelle varer som klær og mat fra detaljhandel er reiselivspopulasjonen utvidet til å inkludere noe av denne handelsvirksomheten
Teknologiindustri	Næringen omfatter et stort antall industribedrifter med et bredt næringsfokus. Vi deg fellesbetegnelsen «teknologi» fordi de produserer varer som inneholder teknologiske komponenter. Dette skiller dem fra prosessindustrien.

8.3. Arbeidsmarkedsregioner

Kartet under viser regionsinndelingen brukt i prosjektet. Kartet er laget i 2009 og enkelte endringer i kommunestruktur kan ha forekommet. Det vises derfor til listen på neste side med navn på region, samt kommune som faller inn under regionen.

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Alta	Alta
Alta	Hasvik
Alta	Kautokeino
Alta	Loppa
Arendal	Arendal
Arendal	Froland
Arendal	Gjerstad
Arendal	Grimstad
Arendal	Risør
Arendal	Tvedestrand
Arendal	Vegårshei
Arendal	Åmli
Bergen	Askøy
Bergen	Austevoll
Bergen	Austrheim
Bergen	Bergen
Bergen	Eidfjord
Bergen	Fedje
Bergen	Fjell
Bergen	Fusa
Bergen	Granvin
Bergen	Gulen
Bergen	Jondal
Bergen	Kvam
Bergen	Lindås
Bergen	Masfjorden
Bergen	Meland
Bergen	Modalen
Bergen	Odda
Bergen	Os (Hordaland)
Bergen	Osterøy
Bergen	Radøy
Bergen	Samnanger
Bergen	Sund
Bergen	Ullensvang
Bergen	Ulvik
Bergen	Vaksdal
Bergen	Voss
Bergen	Øygarden
Bodø	Beiarn
Bodø	Bodø
Bodø	Fauske
Bodø	Gildeskål
Bodø	Hamarøy
Bodø	Meløy
Bodø	Rødøy
Bodø	Saltdal
Bodø	Steigen
Bodø	Sørfold

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Elverum	Elverum
Elverum	Engerdal
Elverum	Stor-Elvdal
Elverum	Trysil
Elverum	Våler (Hedmark)
Elverum	Åmot
Gjøvik	Gjøvik
Gjøvik	Nordre Land
Gjøvik	Søndre Land
Gjøvik	Vestre Toten
Gjøvik	Østre Toten
Gudbrandsdalen	Dovre
Gudbrandsdalen	Lesja
Gudbrandsdalen	Lom
Gudbrandsdalen	Nord-Fron
Gudbrandsdalen	Ringebu
Gudbrandsdalen	Sel
Gudbrandsdalen	Skjåk
Gudbrandsdalen	Sør-Fron
Gudbrandsdalen	Vågå
Hallingdal	Flå
Hallingdal	Gol
Hallingdal	Hemsedal
Hallingdal	Hol
Hallingdal	Nes (Buskerud)
Hallingdal	Ål
Hamar	Hamar
Hamar	Løten
Hamar	Ringsaker
Hamar	Stange
Hammerfest	Gamvik
Hammerfest	Hammerfest
Hammerfest	Karasjok
Hammerfest	Kvalsund
Hammerfest	Lebesby
Hammerfest	Måsøy
Hammerfest	Nordkapp
Hammerfest	Porsanger
Harstad	Harstad
Harstad	Ibestad
Harstad	Kvæfjord
Harstad	Skånland

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Haugesund	Bokn
Haugesund	Etne
Haugesund	Haugesund
Haugesund	Karmøy
Haugesund	Sauda
Haugesund	Suldal
Haugesund	Sveio
Haugesund	Tysvær
Haugesund	Utsira
Haugesund	Vindafjord
Indre Helgeland	Grane
Indre Helgeland	Hattfjelldal
Indre Helgeland	Hemnes
Indre Helgeland	Nesna
Indre Helgeland	Rana
Indre Helgeland	Vefsn
Ingen	Utlandet
Kongsberg	Flesberg
Kongsberg	Kongsberg
Kongsberg	Nore og Uvdal
Kongsberg	Rollag
Kongsvinger	Eidskog
Kongsvinger	Grue
Kongsvinger	Kongsvinger
Kongsvinger	Nord-Odal
Kongsvinger	Sør-Odal
Kongsvinger	Åsnes
Kristiansand	Audnedal
Kristiansand	Birkenes
Kristiansand	Bygland
Kristiansand	Bykle
Kristiansand	Evje og Hornnes
Kristiansand	Iveland
Kristiansand	Kristiansand
Kristiansand	Lillesand
Kristiansand	Lindesnes
Kristiansand	Mandal
Kristiansand	Marnardal
Kristiansand	Songdalen
Kristiansand	Søgne
Kristiansand	Valle
Kristiansand	Vennesla
Kristiansand	Åseral
Kristiansund	Aure
Kristiansund	Averøy
Kristiansund	Kristiansund
Kristiansund	Smøla

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Lillehammer	Gausdal
Lillehammer	Lillehammer
Lillehammer	Øyer
Lister	Farsund
Lister	Flekkefjord
Lister	Hægebostad
Lister	Kvinesdal
Lister	Lyngdal
Lister	Sirdal
Lofoten	Flakstad
Lofoten	Moskenes
Lofoten	Røst
Lofoten	Vestvågøy
Lofoten	Værøy
Lofoten	Vågan
Midt-Troms	Bardu
Midt-Troms	Berg
Midt-Troms	Dyrøy
Midt-Troms	Lavangen
Midt-Troms	Lenvik
Midt-Troms	Målselv
Midt-Troms	Salangen
Midt-Troms	Sørreisa
Midt-Troms	Torsken
Midt-Troms	Tranøy
Midt-Trøndelag	Frosta
Midt-Trøndelag	Inderøy
Midt-Trøndelag	Levanger
Midt-Trøndelag	Namdalseid
Midt-Trøndelag	Snåsa
Midt-Trøndelag	Steinkjer
Midt-Trøndelag	Verdal
Midt-Trøndelag	Verran
Molde	Aukra
Molde	Eide
Molde	Fræna
Molde	Gjemnes
Molde	Midsund
Molde	Molde
Molde	Nesset
Molde	Rauma
Molde	Vestnes

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Namsos	Flatanger
Namsos	Fosnes
Namsos	Grong
Namsos	Høylandet
Namsos	Leka
Namsos	Lierne
Namsos	Namsos
Namsos	Namsskogan
Namsos	Nærøy
Namsos	Overhalla
Namsos	Røyrvik
Namsos	Vikna
Narvik	Ballangen
Narvik	Evenes
Narvik	Gratangen
Narvik	Lødingen
Narvik	Narvik
Narvik	Tjeldsund
Narvik	Tysfjord
Nordfjord	Eid
Nordfjord	Gloppen
Nordfjord	Hornindal
Nordfjord	Selje
Nordfjord	Stryn
Nordfjord	Vågsøy
Nordmøre	Halsa
Nordmøre	Rindal
Nordmøre	Sunndal
Nordmøre	Surnadal
Nordmøre	Tingvoll
Nordvest-Telemark	Fyresdal
Nordvest-Telemark	Kviteseid
Nordvest-Telemark	Nissedal
Nordvest-Telemark	Seljord
Nordvest-Telemark	Tinn
Nordvest-Telemark	Tokke
Nordvest-Telemark	Vinje

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Oslo	Asker
Oslo	Askim
Oslo	Aurskog-Høland
Oslo	Bærum
Oslo	Drammen
Oslo	Eidsberg
Oslo	Eidsvoll
Oslo	Enebakk
Oslo	Fet
Oslo	Frogn
Oslo	Gjerdrum
Oslo	Gran
Oslo	Hobøl
Oslo	Hole
Oslo	Hurdal
Oslo	Hurum
Oslo	Jevnaker
Oslo	Krødsherad
Oslo	Lier
Oslo	Lunner
Oslo	Lørenskog
Oslo	Marker
Oslo	Modum
Oslo	Moss
Oslo	Nannestad
Oslo	Nedre Eiker
Oslo	Nes (Akershus)
Oslo	Nesodden
Oslo	Nittedal
Oslo	Oppegård
Oslo	Oslo
Oslo	Ringerike
Oslo	Rygge
Oslo	Rælingen
Oslo	Rømskog
Oslo	Røyken
Oslo	Råde
Oslo	Sande (V.)
Oslo	Sigdal
Oslo	Skedsmo
Oslo	Ski
Oslo	Skiptvet
Oslo	Spydeberg
Oslo	Svelvik
Oslo	Sørum
Oslo	Trøgstad
Oslo	Ullensaker
Oslo	Vestby
Oslo	Våler (Østfold)
Oslo	Øvre Eiker
Oslo	Ås

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn	Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Sognefjord	Aurland	Sør-Telemark	Bamble
Sognefjord	Leikanger	Sør-Telemark	Drangedal
Sognefjord	Luster	Sør-Telemark	Kragerø
Sognefjord	Lærdal	Sør-Telemark	Nome
Sognefjord	Sogndal	Sør-Telemark	Porsgrunn
Sognefjord	Vik	Sør-Telemark	Siljan
Sognefjord	Årdal	Sør-Telemark	Skien
Stavanger	Bjerkreim	Sør-Østfold	Aremark
Stavanger	Eigersund	Sør-Østfold	Fredrikstad
Stavanger	Finnøy	Sør-Østfold	Halden
Stavanger	Forsand	Sør-Østfold	Hvaler
Stavanger	Gjesdal	Sør-Østfold	Rakkestad
Stavanger	Hjelmeland	Sør-Østfold	Sarpsborg
Stavanger	Hå	Tromsø	Balsfjord
Stavanger	Klepp	Tromsø	Karlsøy
Stavanger	Kvitsøy	Tromsø	Kvænangen
Stavanger	Lund	Tromsø	Kåfjord
Stavanger	Randaberg	Tromsø	Lyngen
Stavanger	Rennesøy	Tromsø	Nordreisa
Stavanger	Sandnes	Tromsø	Skjervøy
Stavanger	Sokndal	Tromsø	Storfjord
Stavanger	Sola	Tromsø	Tromsø
Stavanger	Stavanger	Trondheim	Agdenes
Stavanger	Strand	Trondheim	Bjugn
Stavanger	Time	Trondheim	Frøya
Sunnfjord	Askvoll	Trondheim	Hemne
Sunnfjord	Balestrand	Trondheim	Hitra
Sunnfjord	Bremanger	Trondheim	Klæbu
Sunnfjord	Fjaler	Trondheim	Leksvik
Sunnfjord	Flora	Trondheim	Malvik
Sunnfjord	Førde	Trondheim	Meldal
Sunnfjord	Gaular	Trondheim	Melhus
Sunnfjord	Hyllestad	Trondheim	Meråker
Sunnfjord	Høyanger	Trondheim	Midtre Gauldal
Sunnfjord	Jølster	Trondheim	Oppdal
Sunnfjord	Naustdal	Trondheim	Orkdal
Sunnfjord	Solund	Trondheim	Osen
Sunnhordaland	Bømlo	Trondheim	Rennebu
Sunnhordaland	Fitjar	Trondheim	Rissa
Sunnhordaland	Kvinnherad	Trondheim	Roan
Sunnhordaland	Stord	Trondheim	Selbu
Sunnhordaland	Tysnes	Trondheim	Skaun
Svalbard	Spitsbergen	Trondheim	Snillfjord
Søndre Sunnmøre	Hareid	Trondheim	Stjørdal
Søndre Sunnmøre	Herøy (M.R.)	Trondheim	Trondheim
Søndre Sunnmøre	Sande (M.R.)	Trondheim	Tydal
Søndre Sunnmøre	Ulstein	Trondheim	Ørland
Søndre Sunnmøre	Vanylven	Trondheim	Åfjord
Søndre Sunnmøre	Volda		
Søndre Sunnmøre	Ørsta		

Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn	Arbeidsmarkedsregion	Kommunenavn
Tynset/Røros	Alvdal	Ytre Helgeland	Alstahaug
Tynset/Røros	Folldal	Ytre Helgeland	Bindal
Tynset/Røros	Holtålen	Ytre Helgeland	Brønnøy
Tynset/Røros	Os (Hedmark)	Ytre Helgeland	Dønna
Tynset/Røros	Rendalen	Ytre Helgeland	Herøy (N.)
Tynset/Røros	Røros	Ytre Helgeland	Leirfjord
Tynset/Røros	Tolga	Ytre Helgeland	Lurøy
Tynset/Røros	Tynset	Ytre Helgeland	Sømna
Vadsø	Berlevåg	Ytre Helgeland	Træna
Vadsø	Båtsfjord	Ytre Helgeland	Vega
Vadsø	Deatnu Tana	Ytre Helgeland	Vevelstad
Vadsø	Nesseby	Øst-Telemark	Bø (Tel.)
Vadsø	Sør-Varanger	Øst-Telemark	Hjartdal
Vadsø	Vadsø	Øst-Telemark	Notodden
Vadsø	Vardø	Øst-Telemark	Sauherad
Valdres	Etnedal	Ålesund	Giske
Valdres	Nord-Aurdal	Ålesund	Haram
Valdres	Sør-Aurdal	Ålesund	Norddal
Valdres	Vang	Ålesund	Sandøy
Valdres	Vestre Slidre	Ålesund	Skodje
Valdres	Øystre Slidre	Ålesund	Stordal
Vesterålen	Andøy	Ålesund	Stranda
Vesterålen	Bø (N.)	Ålesund	Sula
Vesterålen	Hadsel	Ålesund	Sykkylven
Vesterålen	Sortland	Ålesund	Ørskog
Vesterålen	Øksnes	Ålesund	Ålesund
Vestfold	Andebu	Ålesund	Ørskog
Vestfold	Hof	Ålesund	Ålesund
Vestfold	Holmestrand		
Vestfold	Horten		
Vestfold	Lardal		
Vestfold	Larvik		
Vestfold	Nøtterøy		
Vestfold	Re		
Vestfold	Sandefjord		
Vestfold	Stokke		
Vestfold	Tjøme		
Vestfold	Tønsberg		